

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda Medya Okuryazarlığının İncelenmesi

Murat Salur*

Makale Geliş Tarihi: 31/10/2023

Makale Kabul Tarihi: 05/02/2024

DOI: 10.35675/befdergi.1384132

Öz

Günümüzde, bireyler medyanın her türlü iletileri ve içerikleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, en çok da çocukları etkilemektedir. Medyanın zararlı içeriklerine karşı en savunmasız durumda olan çocuklar için medyanın her türlü zararlarını yok etmek ya da minimize etmek için medya okuryazarlığı eğitimi büyük önem taşır. Medya okuryazarlığı eğitimi konusunda önemli derslerden biri de sosyal bilgiler dersi olduğu söylenebilir. Dolayısıyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığı konusunda görüşleri önem arz etmektedir. Bu araştırmanın temel amacı ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu, Şanlıurfa'da ve Muş'ta görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Bu çalışmada, olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Öğretmenlerinin görüşleri, yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniğinden yararlanarak çözümlenmiştir. Bu çalışma sonucunda; sosyal bilgiler öğretmenleri medya okuryazarlığını kendi perspektifleri doğrultusunda tanımlamış, öğrencilerin medya okuryazar bireyler olması için çeşitli görüş ve önerilerde bulunmuş ve ders kitabının medya okuryazarlığı açısından yeterli düzeyde olduğunu ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya okuryazarlığı, öğretmen görüşleri, sosyal bilgiler

Investigation of Media Literacy in the Line of Social Studies Teachers' Opinions

Abstract

Nowadays, individuals are faced with all kinds of messages and contents of the media. This situation affects children the most. Media literacy education is of great importance in order to eliminate or minimize all kinds of harms of the media for children, who are most vulnerable to the harmful content of the media. It can be said that one of the important courses in media literacy education is the social studies course. Therefore, the opinions of social studies teachers about media literacy are important. The main purpose of this research is to determine the opinions of social studies teachers regarding media literacy. The study group of the research consists of 20 social studies teachers working in Şanlıurfa and Muş. In this research, phenomenology design was used. Teachers' opinions were obtained through a structured

* Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, Elazığ, Türkiye,

murat.salur.4949@gmail.com, ORCID: [0000-0002-2569-4788](https://orcid.org/0000-0002-2569-4788)

Kaynak Gösterme: Salur, M. (2024). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda medya okuryazarlığının incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(41), 1650-1671.

interview form. The data obtained was analyzed using the content analysis technique. As a result of this study; social studies teachers defined media literacy from their own perspectives, made various opinions and suggestions for students to become media literate individuals and stated that the textbook was at a sufficient level in terms of media literacy.

Keywords: Media literacy, social studies, teacher opinions

Giriş

Oldukça geniş bir kavram olan medyanın, kesin ve tam ifadelerle tanımının yapılması güçtür. Bundan dolayı da herkes tarafından ortak kabul gören bir medya tanımının bulunmadığı söylenebilir. Ancak medya ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde, kitle iletişim araçlarının tümü şeklinde tarif edildiği görülmektedir (Kocadaş, 2006). Medya kelimesi köken olarak, Latince “Medium” kelimesinden gelmekte olup İngilizcedeki karşılığı “Media” şeklindedir. “Media” ise Latincedeki “Medius” kelimesinin çoğulu olup anlamı itibarıyla platform, ortam, vasıta, aracı gibi anlamlara gelmektedir. Türkçede ise “Medya” şeklinde yazılmakta ve kitle iletişim araçları olarak kavramsallaşmaktadır (Bayram, 2002; Nalçaoğlu, 2003).

Şimşek İşliyen ve İşliyen’e (2015) göre medya, çeşitli yazılar, sesler ve görüntüler içeren araçlar bütünü olarak ifade edilmektedir. Kansızoğlu (2016) ise medyanın; eğlendirme, bilgilendirme, eğitime, kamuoyu oluşturma, kültürel ve toplumsal değerleri koruma, tanıtım yapma, sosyalleştirme, haber verme gibi işlevlerinin olduğunu vurgulamaktadır.

Medya, bilgiyi aktarmayı sağlayan her türlü basılı, elektronik ve dijital araçları barındırır. Bunların başlıcaları ise; gazete, dergi, kitap, televizyon, bilgisayar, internet, cep telefonları, video oyunları, filmler, müzikler, CD-ROM, DVD, billboardlar, çağrı cihazları ve benzerleridir (Uslu, 2017).

Medya ve medya araçlarındaki hızlı gelişmeler esasında zamana ve mekâna olan bağlılığı azaltarak bir nevi sınırları ortadan kaldırmıştır. Böylece medya aracılığı ile bireyler, istedikleri zamanda ve buldukları herhangi bir mekânda haber okuyabilir, yerel ve küresel olayları yakından takip edebilir, görsel sunulara ve çeşitli videolara diledikleri anda ulaşabilir bir konuma gelmiştir. Medya ile birlikte mesafelerin de önemi kalmamıştır. Dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir olay, anında diğer tüm bölgelerde okunur veya izlenir bir duruma gelmiştir. Bu da aslında dünyanın, medya aracılığı ile küçük bir köy halini aldığını göstermektedir.

Her türlü basılı, elektronik ve dijital araçların hızlı bir şekilde çeşitlenip yaygınlık kazanmasıyla birlikte bireylerin medyaya olan bağlılığı daha çok artırmıştır. Dolayısıyla bireyler medya araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte medya iletileriyle daha çok muhattap olmuşlardır. Böylece medya içeriklerine ve medyanın iletilerine erişmek oldukça kolay bir hale gelmiştir. Ancak bu da beraberinde bazı sıkıntıları doğurmuştur. Nitekim, medyanın olumlu yanları kadar olumsuz yanları da bulunmaktadır. Medyanın toplumsal değerleri göz ardı etmesi, yalan, eksik veya

yanıltıcı bilgiler barındırması gibi birtakım olumsuz etkilerine karşı bireylerin, medyaya ve medya içeriklerine karşı sorgulayıcı ve eleştirel bir perspektif kazanmaları zorunlu bir hale gelmiştir. Bu açıdan bireylerin, medyanın her türlü ileti ve içeriklerine karşı hassas, dikkatli ve ayırt edici bir yaklaşım içerisinde bulunabilmesi, doğru ve güvenilir bilgilere kolay erişebilmesi ve medya araçlarını etkin kullanabilmesi için medya okuryazarlığı eğitimi almasıyla mümkün olabilir (Koçoğlu vd., 2019).

Medya, özellikle son zamanlarda bireylerin yaşamlarında oldukça önemli bir hale gelerek adeta onların birer parçası hükmüne gelmiştir. Bireylerin sosyalleşmesinde medyanın önemi ve etkisi oldukça artmıştır. Medyanın özellikle çocuklar üzerinde büyük etkiler yarattığı bilinmektedir. Teknolojinin gelişip yaygınlık kazanmasıyla birlikte küçük yaştaki çocuklar, çeşitli medya kanalları vasıtasıyla medya iletileri ile karşı karşıya kalmaktadır (Elma vd., 2009). Bu açıdan, çocukların medyadan gelebilecek her türlü zararlı içeriklere karşı donanımlı olabilmeleri ve bu zararları en aza indirmeleri için medya okuryazarlığı eğitimi büyük önem taşıdığı söylenebilir. Nitekim, medya okuryazarlığı eğitimi, medya ve iletileri ile ilgili konuların tartışılması, medya araçlarının etkin ve faydalı bir şekilde kullanımının öğrenilmesi ve eleştirel düşünmenin teşvik edilmesini hedefler. Ayrıca medya okuryazarlığı eğitimi ile birlikte öğrenciler, medya iletilerinin ve içeriklerinin gizil etkisini ve bunların nasıl oluşturulduğunu, pazarlandığını ve dağıtıldığını öğrenir (Scharrer, 2002).

Masterman (1984; Akt: Altun, 2008) medya okuryazarlığı eğitiminin, neden gerekli olduğunu birkaç madde ile şu şekilde özetlemiştir:

- ✓ Medya araçlarının çeşitlenip yaygınlık kazanması
- ✓ Medya araçları kullanımının artması
- ✓ Medyanın ideolojik ve endüstriyel bir önem kazanması
- ✓ 21. Yüzyılda bilgi dağıtımı rolü ve kontrolü medyanın hakimiyetine geçmesi
- ✓ Demokratik uygulamalarda medyanın etkisini artırması
- ✓ Yaşamın her alanında elektronik ve dijital araçların artması
- ✓ Geleceğin dünyasında yetkin ve etkin bireyler yetiştirmek için öğrenci eğitiminin öneminin artması.

Öğretmenler, medya okuryazarlığı eğitiminin en önemli aktörlerindedir. Bu bağlamda, öğretmenler, öğrencilere medya iletilerini doğru okuma ve anlama, bilgilenme, eğlenme ve kişisel ilgileri keşfetme gibi alternatif metotlarla rehber olmalıdır (Torres & Mercado, 2006).

Türkiye’de ise medya okuryazarlığı eğitimi, 2007-2008 eğitim-öğretim döneminden beri ilköğretim 6, 7, 8. sınıflarda seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Bunun yanı sıra sosyal bilgiler dersinde de medya okuryazarlığı önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilere kazandırılması hedeflenen doğrudan beceriler arasında medya okuryazarlığı becerisi bulunmaktadır. Yine sosyal bilgilerin öğrenme alanları kapsamında bulunan bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanı ile birlikte öğrencilerin; teknolojik araçları etkin bir şekilde kullanması, yenilikçi, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojideki gelişmelerin temeli olduğunu kavraması, teknolojik gelişmelerin yararlarının yanı sıra zararlarının da bulunduğunu öğrenmeleri hedeflenmektedir. Ayrıca sosyal bilgilerin pek çok kazanımlarında da medya okuryazarlığına yönelik olarak doğrudan ve dolaylı kazanımlar yer almaktadır (MEB, 2018). Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşlerinin alınması önem arz etmektedir.

Konu ile alakalı literatür incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde medya okuryazarlığı ile ilgili pek çok çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar şu şekilde özetlenebilir: Kuru (2022), Özel (2018) ve Deveci ve Çengelci (2008) öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına ilişkin algılarını; Manfra ve Holmes, (2020) medya okuryazarlığının öğretmen eğitimine entegre edilmesini; Altıntaş (2019) ve Nalçacı vd., (2016) öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile medya okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi; Damico ve Panos, (2018) sivil medya okuryazarlığını; Güney (2018) ve Karaman ve Karataş (2009) öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerini; Manfra ve Holmes (2018), Youngbauer (2013), Mason ve Metzger (2012), Sperry (2006), Kubey (2004) ve Hepburn (1999) sosyal bilgilerde medya okuryazarlığını; Yıldırım, (2018) öğretmenlerin medya okuryazarlığı eğitimi yeterliklerini; Kurtulmuş, (2014) medya okuryazarlık dersinin öğrencilere etkisini; Çinelioğlu, (2013) öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumlarını; Altun, (2012) Kanada'daki sosyal bilgiler programlarında medya okuryazarlığı eğitimini incelemiştir. Ancak Sosyal bilgiler öğretmenlerin medya okuryazarlığı husustaki görüşlerini ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma ise literatürdeki bu eksikliği gidermek ve alana katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda çalışmanın alt amaçları şu şekildedir:

- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenleri medya okuryazarlığını nasıl tanımlamaktadır?
- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilerin medya okuryazar birey olabilmeleri için yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler ders kitabının, öğrencilere medya okuryazarlığını kazandırması açısından yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya yönelik yapıldığı için, araştırmada olgubilim (fenomenoloji) deseninin kullanılması tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemi kapsamında değerlendirilen olgubilim (fenomenoloji) deseni, temelde bireylerin herhangi bir kavrama, olguya veya olaya ilişkin öznel perspektiflerini incelemeyi amaçlar. Bu desende bireylerin olguları veya kavramları tanımlaması ve anlamlandırması ön plandadır. Bu tanımlama ve anlamlandırma ise şahsi tecrübeler, kişisel algılar ve öznel değerlendirmeler ışığında gerçekleşir. Bu bağlamda, bu desen genellemeden ziyade tamamlayıcı bir yaklaşım sergilemektedir (Akturan & Esen, 2008). Bu çalışmada da sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri onların şahsi tecrübeleri bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Şanlıurfa ve Muş illerinde, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev alan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubunun 20 öğretmen ile sınırlı tutulmasının nedeni elde edilen verilerin çalışma açısından yeterli düzeyde görülmesidir. Çalışma grubu oluşturulurken kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kullanılmıştır. Böylece, çalışmanın hızlanması, çalışmaya kolaylık sağlanması ve çalışma grubu üyelerine ulaşmanın kolaylaşması hedeflenmiş olur (Yıldırım & Şimşek, 2011). Çalışma grubunun demografik özellikleri ise Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	10	50
Kadın	10	50
İl		
Şanlıurfa	10	50
Muş	10	50
Toplam	20	100

Tablo 1’de de görüldüğü gibi, çalışma grubunu 10’nu erkek ve 10’nu da kadın olmak üzere toplamda 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Ayrıca Şanlıurfa’ dan 10 ve Muş’tan da 10 olmak üzere toplamda 20 katılımcı yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Süreçleri

Araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulduktan sonra sosyal bilgiler öğretmenlerinin, medya okuryazarlığına dair görüşlerini almak amacıyla araştırmacı tarafından yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular oluşturulurken: anlaşılması kolay sorular hazırlama, açık uçlu sorular sorma, odaklı sorular sorma, yönlendirme yapmaktan sakınma, karmaşık sorular sormaktan sakınma ve soruları mantıksal çerçevede düzenleme gibi kriterlere özen gösterilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Ayrıca, yapılandırılmış görüşme formunun ne denli amaca hizmet ettiğini, anlaşılabilirliğini, ifade etme biçimini kontrol etmek ve araştırmanın daha geçerli ve güvenilir olmasını sağlamak amacıyla ilgili alanda literatür taraması yapılmış ve Muş Alparslan Üniversitesi ile Harran Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde görev yapan eğitim ve alan uzmanlarının görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler kapsamında görüşme formuna nihai şekli verilmiş ve böylece soru sayısı 4’ten 3’e indirilmiştir. Ayrıca, bu formun geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için;

- ✓ Katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılama şeklinde verilmiştir.
- ✓ Veriler yorumlanırken öznel bir yaklaşımdan kaçınılmaya çalışılmıştır.
- ✓ Verilerin elde edilmesi ve çözümlenmesi sürecindeki her aşama detaylı bir şekilde açıklanmıştır.
- ✓ Alan uzmanlarının görüş ve önerilerinden faydalanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmacı tarafından alınan katılımcı görüşleri, katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda gruplandırılarak içerik analizi tekniği ile analizi yapılmıştır. Bulgular kısmında, bilgisayar destekli analiz sonuçları; ana tema ve ana temaya bağlı olarak oluşan alt temalar şeklinde gruplandırılmıştır. Ayrıca bulgular kısmında, katılımcıların sayısı (f), yüzdelik (%) oranıyla birlikte benzer görüşler gruplandırılarak şekillerle görselleştirilmiştir. Buna ek olarak, örnek görüşler, doğrudan alıntılanarak “G1., G2...” şeklinde kısaltılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada, geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için araştırmanın genel ve alt amaçları açık ve anlaşılır bir şekilde sunulmuştur. Çalışmanın anlaşılabilirliğini artırmak ve incelenmesinin kolaylaştırılmasını sağlamak amacıyla şekillere ve görsellere yer verilmiştir. Katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılama şeklinde verilmiştir. Veriler yorumlanırken öznel bir yaklaşımdan kaçınılmaya çalışılmıştır. Verilerin elde edilmesi ve çözümlenmesi sürecindeki her aşama detaylı bir şekilde

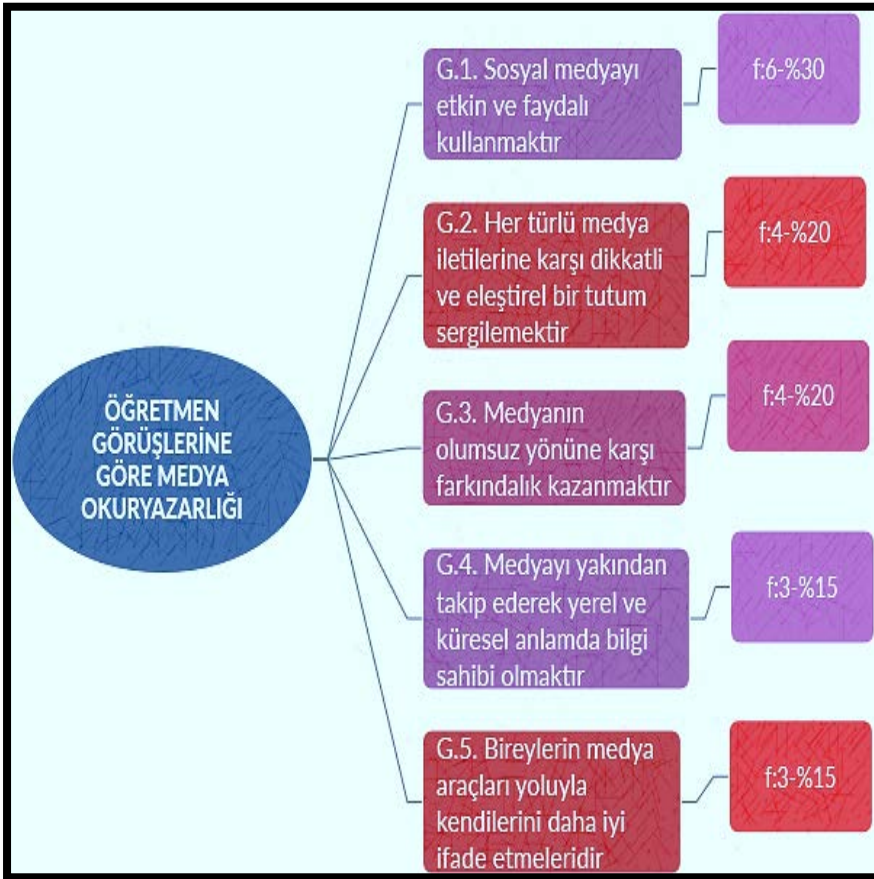
açıklanmıştır. Bunun yanı sıra çalışmada alan uzmanlarının görüş ve önerilerinden faydalanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, katılımcıların, medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri, belirlenen temalar bağlamında sunulmuştur. Şekillerde yer alan frekans ve yüzde değerleri, öğretmen görüşlerinin alt temalardaki dağılımını göstermektedir.

Medya Okuryazarlığı Kavramına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığı kavramına ilişkin görüşleri Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Medya okuryazarlığı kavramına ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmenlerin, medya okuryazarlığı kavramına yönelik görüşleri incelendiğinde, 6 (%30) öğretmen “Sosyal medyayı etkin ve faydalı kullanmaktır”, 4 (%20) öğretmen “Her türlü medya iletilerine karşı dikkatli ve eleştirel bir tutum sergilemektir”, 4 (%20) öğretmen “Medyanın olumsuz yönüne karşı farkındalık kazanmaktır”, 3 (%15) öğretmen “Medyayı yakından takip ederek yerel ve küresel anlamda bilgi sahibi olmaktadır” ve 3 (%15) öğretmen ise “Bireylerin medya araçları yoluyla kendilerini daha iyi ifade etmeleridir” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Şekil 1’de de görüldüğü gibi öğretmenler medya okuryazarlığına ilişkin birbirinden farklı görüşler ileri sürmüştür ve medya okuryazarlığını farklı perspektiflerle tanımlamıştır.

Şekil 1’de yer alan “Medya okuryazarlığı kavramına ilişkin öğretmen görüşleri” temasına ilişkin katılımcıların ifadelerinden bazıları, aşağıda sunulmuştur.

“Medya okuryazarlığı direkt medyayı daha özelde ise sosyal medyayı çağrıştırıyor bana. Artık insanlar genel medya haricinde sosyal medyada daha fazla zaman geçiriyorlar. Sosyal medyada ise binlerce içerik, bilgi, haber akışı var. Doğruyu yanlıştan, yalanı gerçekten ayırt etmek baya zorlamış durumda. Medya okuryazarlığı ise bu konuda adeta deniz feneri görevini görüyor.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 7; G.1)

“Medya okuryazarlığı, telefon, bilgisayar gibi teknolojik cihazları amacına uygun kullanmaktır. Artık bu çağda herkesin bu gibi teknolojik aletlere erişmesi, bunlardan faydalanması oldukça sıradanlaşmıştır. Ancak önemli olan bu teknolojik aletleri sıradan bir şekilde kullanmak değil; yararlı bir şekilde kullanmaktır. Çünkü medyada özellikle sosyal medyada çok sayıda zararlı uygulamalar ya da içerikler olduğunu görüyoruz. Bunun için de medya okuryazarlığı aslında bu gibi zararları ortadan kaldırmak için çok önemli olduğunu düşünüyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 3; G.1)

“Medya okuryazarlığı isminden anlaşılacağı gibi medyayı anlamak ve etkili kullanmaktır. Etkin kullanmadığımız medya ürünlerini doğru anlamamız ve bundan fayda elde etmemiz mümkün değildir bence. Bunun için medya okuryazarlığı üst bir bilinç gerektirir. Medya ürünlerini etkin kullanmaya ve bundan faydalanmaya yönelik bir bilinç...” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 11; G.1)

“Bugün biz her şeyi medyadan takip ediyoruz. Gerek yakın çevremizde olan bir olayı gerekse dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen başka bir olayı hep medyadan takip ediyoruz. Bu açıdan medya okuryazarlığı denilince gündemi etkin takip etmek gelir aklıma. Yani herkes bir şekilde medyadan bilgi edinir ancak medya okuryazarlığı bu işi biraz daha profesyonel yapmamızı sağlar.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 2; G.3)

“Henüz küçük yaşta olan öğrencilerimizin ellerinde son model telefonlar görüyoruz. Hemen hemen hepsinin de bir şekilde sosyal medya hesabı var. Bunların

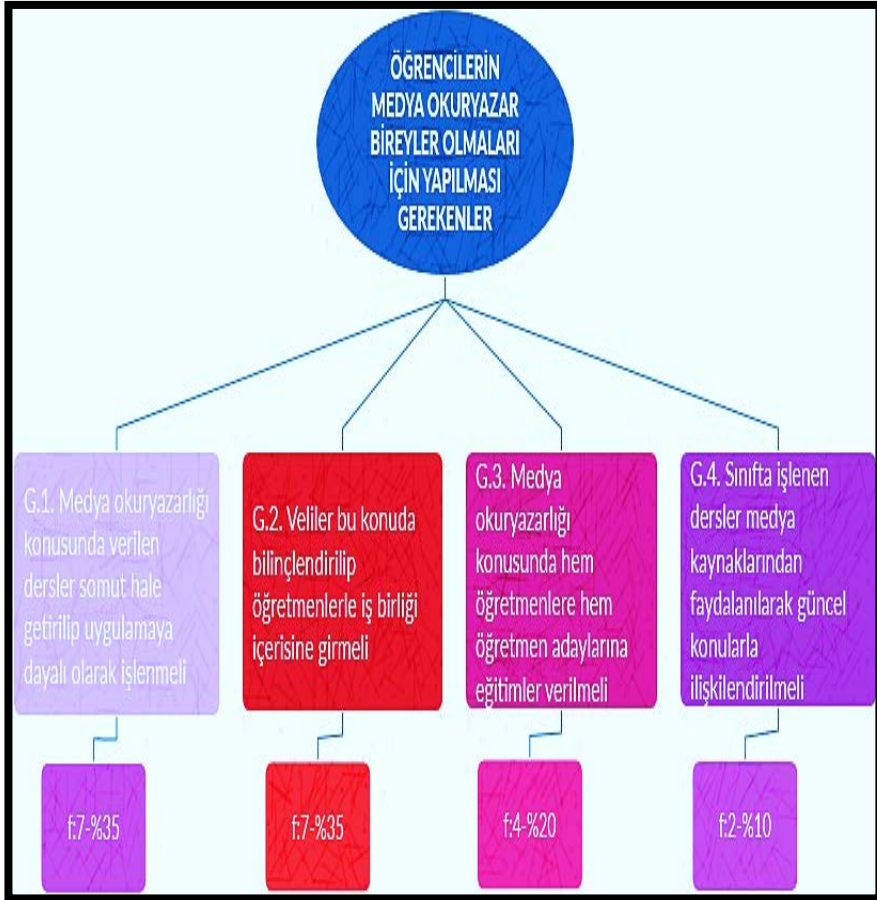
çoğu da her gün paylaşımlar yapıyor. Ancak bu gibi sosyal medya hesaplarını faydalı bir şekilde kullandıklarını düşünmüyorum. Bunun için de muhakkak medya okuryazarlığı eğitimi şart. Ancak böyle bir durumda öğrenciler sosyal medyayı faydalı bir şekilde kullanabileceklerdir ve kendilerini de sosyal medya hesapları üzerinden daha iyi ifade edebileceklerdir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 12; G.5)

“Sosyal medya bana göre tam bir çöplük. Çok fazla yalan bilgi var. Yapılan paylaşımların birçoğunun dayanakları yok ve ne yazık ki insanlarımızın büyük bir kısmı bu gibi paylaşımlara inanıp güveniyor. Medya okuryazarlığı bu devirde olmazsa olmazlardır. Bu gibi eğitimler verilmezse insanlar medyada, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemezler. Medya okuryazarlığıyla insanlar artık medyada yer alan her türlü bilgiye güvenilmeyeceğini anlarlar ve eleştirel düşünme kabiliyetleri de geliştirirler.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 18; G.2)

“Medya okuryazarlığı medyayı dikkatlice takip etmektir. Günümüzde bilgi edinmenin çok farklı yolları var. Eskiden bu yollar çok daha kısıtlıydı. Ancak şimdi ise en ufak bir olay, bir gelişme anında medya eliyle servis ediliyor. Medyaya eleştirel bir perspektif ile bakıp hem yerel gelişmelerden hem de dünyadaki olaylardan haberdar olabiliriz.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 9; G.4)

Öğrencilerin Medya Okuryazar Bireyler Olmaları İçin Yapılması Gerekenler

Çalışma grubunun, öğrencilerin medya okuryazar bireyler olabilmeleri için yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Öğrencilerin medya okuryazar bireyler olması için yapılması gerekenlere ilişkin öğretmen görüşleri

Öğrencilerin medya okuryazar bireyler olması için yapılması gerekenlere ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, 7 (%35) öğretmen “*Medya okuryazarlığı konusunda verilen dersler somut hale getirilip uygulamaya dayalı olarak işlenmeli*”, 7 (%35) öğretmen “*Veliler bu konuda bilinçlendirilip öğretmenlerle iş birliği içerisine girmeli*”, 4 (%20) öğretmen “*Medya okuryazarlığı konusunda hem öğretmenlere hem öğretmen adaylarına eğitimler verilmeli*” ve 2 (%10) öğretmen ise “*Sınıfta işlenen dersler medya kaynaklarından faydalanılarak güncel konularla ilişkilendirilmeli*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Şekil 2’de de görüldüğü gibi öğretmenler, öğrencilerin medya okuryazar bireyler olmalarını sağlayacak önemli görüşler ifade etmiştir. Bu görüş ve önerilerin hayata geçirilmesi öğrenciler açısından oldukça faydalı olacağı söylenebilir.

Şekil 2’de yer alan “Öğrencilerin medya okuryazar bireyler olması için yapılması gerekenlere ilişkin öğretmen görüşleri” temasına ilişkin olarak katılımcıların ifadelerinden bazıları aşağıda örneklendirilmiştir.

“İçinde bulunduğumuz çağ, dijital bir çağdır. Dolayısıyla bu çağdaki her birey bir şekilde dijital araçlarla, medya araçlarıyla ve teknolojik gereçlerle muhatap olmuştur. Medyayı düzgün kullanmak ve ondan faydalanmak için eğitim şarttır. Bunun yeri ise okullardır. Medyayı doğru ve verimli kullanmak için okullarda verilen derslerin muhakkak pratik temelli olması gerektiğini düşünüyorum. Yani bu ders soyut işlenirse havada kalır. Öğrencilerin öğrenmeleri de eksik olur. Bunun için muhakkak medya okuryazarlığı uygulama temelinde işlenmelidir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 1; G.1)

“Öğrencilerin medya okuryazar olmaları günümüz için oldukça önemli ve gereklidir. Bunun için biz öğretmenlere önemli görevler düşüyor. Öğretmenler olarak öğrencileri bu konuda bilinçlendirmeli, bilgi ve beceri sahibi kılmalıyız. Bunun için de sadece kitaptan dersi işleyip geçmemek gerek. Hele ki somut işlemler dönemde bulunan öğrenciler için somut materyallerle dersi işlemek çok önemli. Medya okuryazarlık becerisi için de somut etkinliklerle bu beceriler öğrencilere kazandırılması gerekir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 13; G.1)

“Medya okuryazarlığının öğrencilere kazandırılmasında bireysel olarak sadece öğretmenlerin verdiği derslerle yeterli olabileceğini zannetmiyorum. Bu iş birliği gerektiren kolektif bir süreçtir. Bir yandan öğretmenler bu işin eğitimini verirken öte yandan da velilerin bunu kontrol etmesi gerekir. Bunun için en az öğretmenler kadar veliler de bu işin içine girmeli. Tabi velilerin bunu yapabilmesi için önce bu konuda bilgili olmaları gerekir. Bence bu konuda öğrencilerden önce velileri bilinçlendirmek sonra da iş birliğine gitmek gerekir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 20; G.2)

“Medya okuryazarlığı medyayı etkin kullanmaksa bu tek başına öğretmenlerin yapabileceği bir durum olmadığını düşünüyorum. Evet okullarda belki biz temel bilgi ve becerileri aktarabiliriz ama bu durum okul dışında ailelerin sorumluluklarını da gerektiriyor. Ailelerin bu konuda bilinçli olup öğrencileri yönlendirmeleri ve bilgilendirmeleri öğretmenlerin de işini kolaylaştırmış olur.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 17; G.2)

“Öğrencilerin medya okuryazar olmaları çok önemlidir. Bu iş için de öğretmenlere büyük sorumluluklar düşüyor. Ancak benim tanıdığım çok sayıda öğretmen ne yazık ki bu konularda çok yetersiz. Bu durumda medya okuryazarlığıyla alakalı dersler verimli işlenmez. Bence öğrencilerden önce öğretmenleri bu konularda yetkin kılmamız gerekiyor. Öğretmen olacak adaylara da medya okuryazarlığı dersleri kesinlikle verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 16; G.3)

“Bu konuya bir eleştiri getirmek istiyorum. Genç öğretmenlerimiz medyayı, dijital araçları kullanmada iyi durumdadır. Ama yaşı ileri olan bazı öğretmenlerimiz ne

yazık ki bu sürece adapte olma hususunda sıkıntı yaşıyorlar. Böyle olunca da öğrencilere medyayı etkili kullanma ve medya okuryazarlığını aktarma hususunda yeterli olmuyorlar. Aslında tüm öğretmenlere bu konuda eğitimler verilse, seminerde buna yer verilse çok daha faydalı olacağı kanaatindeyim.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 4; G.3)

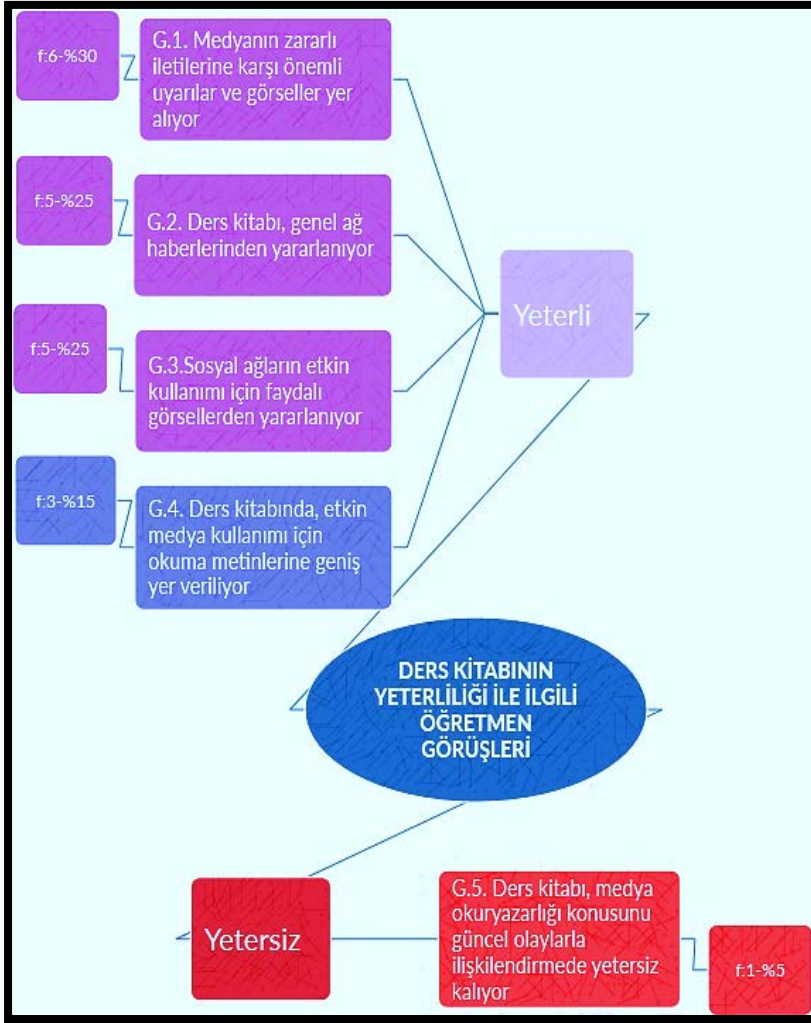
“Medya okuryazarlığı en iyi, medya araçlarını etkin kullanmakla olur. Okullarda bu eğitim medya araçları yoluyla somutlaştırıp verilirse daha iyi olur bence. Hem medya araçlarının faydalı kullanımı gerçekleşir hem de güncel konularla bu durum pekiştirilmiş olur.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 2; G.4)

Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Medya Okuryazarlığı Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Durum

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler ders kitabının medya okuryazarlığı açısından yeterli olup olmadığına ilişkin görüşleri Şekil 3’de gösterilmiştir.

Şekil 3’te, öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabının medya okuryazarlığı açısından yeterli olup olmadığı ile ilgili iki alt tema ürettikleri görülmüştür. Sosyal bilgiler ders kitabının, medya okuryazarlığı konusunda yeterli olduğuna ilişkin görüş bildiren öğretmenler, bu durumu: “Medyanın zararlı iletilerine karşı önemli uyarılar ve görseller yer alıyor”, “Ders kitabı, genel ağ haberlerinden yararlanıyor”, “Sosyal ağların etkin kullanımı için faydalı görsellerden yararlanıyor” ve “Ders kitabında, etkin medya kullanımı için okuma metinlerine geniş yer veriliyor” şeklinde gerekçelendirmiştir. Buna karşılık, 1 (%5) öğretmen de “Ders kitabı, medya okuryazarlığı konusunu güncel olaylarla ilişkilendirmede yetersiz kalıyor” şeklinde olumsuz görüş ifade etmiştir.

Şekil 3’ten de anlaşılacağı üzere öğretmenlerin neredeyse tamamının sosyal bilgiler ders kitabını medya okuryazarlığı açısından yeterli görmektedir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler ders kitabının medya okuryazarlığı açısından oldukça iyi hazırlandığı ve bu hususun önemsendiği söylenebilir.

Şekil 3. Ders kitabının medya okuryazarlığı açısından yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri

Çalışma grubu üyelerinin, “Sosyal bilgiler ders kitabını, öğrencilere medya okuryazarlığını kazandırması açısından yeterli buluyor musunuz? Neden?” şeklindeki soruya yönelik verdikleri yanıtlarlardan bazıları şu şekildedir:

“Ders kitabında medyanın olumlu yönlerine karşı olumsuz yönleri de işlendiği için bu durumu çok önemsiyorum. Medyanın ve medya araçlarının olumlu yönleri kadar olumsuz yönlerinin de olduğunun bilinmesi bu açıdan önemli. Ders kitabının da bu noktaya temas etmesi ve bunu işlemesini önemseydiğim için ders kitabının bu açıdan yeterli görüyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 6; G.1)

“Ben bu konuda sosyal bilgiler ders kitabını yeterli buluyorum. Çünkü medya ile ilgili konular detaylı işlendiğini görüyorum. Mesela olayın sadece olumlu yönlerine değinmemiş. Hepimiz iyi biliyoruz ki bu olayın olumlu yanları kadar olumsuz yanları da var. Ders kitabı bu açıdan iyi hazırlanmış; medyanın çocuklar için zararlı olabileceği durumlar göz önüne serilmiş ve önemli görseller ile pekiştirilmiş.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 2; G.1)

“Sosyal bilgiler ders kitabında özellikle bilim ve teknolojiyle ilgili ünitelerde özellikle sosyal medya ile ilgili güzel konulara değinilmiş. Bu durumun hayatımızı kolaylaştırdığı kadar bazı yeni problemleri de beraberinde getirdiği vurgulanıyor kitapta. Örneğin geniş kitleler içinde bulunsak dahi başımız telefona gömülü, sosyal medya mecralarında zaman geçirdiğimiz ifade ediliyor. Yani kalabalıklar içinde yalnızlık... böyle olunca da medyanın zararlarını da görmüş, öğrenmiş oluyoruz. Tüm bu konulara değindiği için de ders kitabını yeterli buluyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 11; G.1)

“Bence sosyal bilgiler ders kitabı, medya okuryazarlığı açısından gayet yeterli. Çünkü kitabın pek çok sayfasında genel ağ haberlerinden yararlanıyor. Yani internette önemli olarak görülen çok sayıda web haberleri veya görselleri genel ağ haberleri başlığı altında sunuluyor. Böyle olunca da öğrenciler hem genel ağ haberlerinden yararlanmış oluyorlar hem de istedikleri haberlere ne şekilde ulaşmaları gerektiğini öğreniyorlar.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 8; G.2)

“Medyayı daha iyi takip etmek ve daha etkili kullanmak için genel ağ haberleri sosyal bilgiler kitabında geniş yer ayrılmış. Öğrencilerimiz de hem genel ağ haberleri ile dersi ilişkilendirmiş oluyorlar hem de bilgiye erişme yollarını öğrenmiş oluyorlar.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 14; G.2)

“Ders kitabında: Medyayı nasıl faydalı kullanırız? Sosyal medyada veya genel medyada nelere dikkat etmeliyiz? Medyanın bize vereceği zararlar nelerdir ve bunlara nasıl önlemler alırız? Gibi pek çok meseleler zengin görsellerle sunulmuştur. Bu da kitabı aslında medya okuryazarlığı açısından verimli yapıyor.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 3; G.3)

“Hem medya hem de sosyal medyayla alakalı okuma metinleri var. Bunların sosyal hayatla ve bireysel yaşamla alakalı yansımaları işleniyor ders kitabında. Bunlar hem güzel görsellerle zenginleştirilmiş ve hem de öğrencilerin görüşlerini yazmaları ve bu konuda düşüncelerini ifade etmeleri için sayfa sonlarında yer ayrılmış. Bu bakımdan ders kitabının medya okuryazarlığını önemseydiğini görüyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 19; G.3)

“Medya okuryazarlığında önemli konulardan biri bence gündemi iyi takip edebilmektir. Güncel olayları, gündemdeki haberleri takip etmek bu açıdan önemlidir. Sosyal bilgiler ders kitabı aslında pek çok açıdan iyi hazırlanmış ancak bana göre

güncel olaylarla kitabın ilişkilendirilmemesini veya az ilişkilendirilmesini yetersiz olarak değerlendiriyorum.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 7; G.5)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığı ile ilgili görüşlerinin temele alındığı bu çalışmada, öğretmenlerin konuyla ilgili birbirinden farklı görüşler ürettikleri ve bu farklı görüşleri de çeşitli gerekçelerle temellendirdikleri Şekil 1, 2 ve 3'te görülmüştür. Öğretmenlerin medya okuryazarlığına ilişkin değerlendirmeleri, araştırmacı tarafından hazırlanıp uygulanan yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular çerçevesinde gerçekleşmiştir. Yapılan çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda elde edilen bulgular incelendiğinde, medya okuryazarlığının pek çok boyutları ile irdelendiği ve özgün yorumlarla değerlendirildiği görülmüştür.

Yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Medya okuryazarlığı denilince aklınıza ne geliyor?*” şeklindeki birinci soruya yönelik olarak çalışma grubu üyeleri tarafından; sosyal medyanın etkin kullanılması, medya iletilerine karşı dikkatli olunması, medyanın olumsuz yönüne karşı farkındalığın kazanılması, medya yoluyla bilgiye ulaşılması ve bireylerin kendilerini daha iyi ifade etmeleri vurgulanmıştır. Katılımcıların vurguladıkları bu tanımlardan hareketle, medya okuryazarlığının özellikle günümüzde öneminin gittikçe arttığı söylenebilir. Nitekim bireylerin günlük yaşamında medya ve medya araçları hiç olmadığı kadar yer almaktadır ve günlük yaşamın birer parçası haline gelmektedir. Bu çalışmaya katılan öğretmenler ise medya okuryazarlığını geniş ve farklı perpektiflerle tanımlamış, medyanın avantajlarına ve risklerine vurgu yapmıştır. Deveci ve Çengelci (2008) tarafından yapılan “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarından Medya Okuryazarlığına Bir Bakış*” isimli çalışmasında ulaşılan bulgularla, bu çalışmada ulaşılan bulgular paralellik göstermektedir. Şöyle ki; Deveci ve Çengelci (2008) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, medya okuryazarlığını; gündemi takip etme, medya iletilerini sorgulama, yorumlama ve değerlendirme olarak algıladıklarını ifade etmiştir. Tüm bu ifade ve değerlendirmelerin bu çalışmada ulaşılan bulgularla örtüştüğü görülmüştür. Ayrıca, Harshman (2018) ile Manfra ve Holmes (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da medya okuryazarlığı hususunda benzer ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Dolayısıyla tüm bu çalışmaların birbirini desteklediği ve pek çok açıdan benzerlikler taşıdığı söylenebilir.

Bu çalışmada elde edilen diğer önemli bir bulgu da Şekil 2’de yer alan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda öğrencilerin medya okuryazar bireyler olmaları için yapılması gerekenlerdir. Bu konuda, çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilerin medya okuryazar bireyler olmaları için; derslerin somut ve pratiğe dönük olması, velilerle işbirliği içinde olunması, öğretmen ve öğretmen adaylarına bu hususta eğitimler verilmesi ve dersin güncel konularla ilişkilendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmenler medya okuryazarlık

eğitiminin etkili olabilmesi için derslerin somutlaştırılması ve uygulamaya dayalı olması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenler, medya okuryazar bireylerin yetişmesi için sadece okulda verilen derslerin yeterli olmayacağı aynı zamanda velilerle de bir işbirliğine gidilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, medya okuryazar bireyler yetiştirebilmek için öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının da bu hususta çeşitli eğitimler almaları gerektiği katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Buradan hareketle çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin, öğrencilerin medya okuryazar bireyler olmaları için birbirinden farklı ve gerekli önemli pek çok önerilerde bulunduğu söylenebilir. Bütün ve Kesten (2014) tarafından yapılan çalışmada; medya okuryazarlığının öğrencilere kazandırılmaya çalışılırken onların kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam ve özgürce tartışabilecekleri güncel konular hazırlanması gerektiğini; zira medya okuryazarlığının temel gayesinin medyayı faydalı ve etkili kullanan ve bunu sorgulayıp analiz eden bireyler yetiştirmek olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Bütün ve Kesten (2014) öğrencilerin daha çok dikkatlerini çekecek güncel konuların müfredata dahil edilmesi gerektiğini ve öğretmenler ile velilerin iş birliği içinde bulunarak öğrencilerin medyayı ve araçlarını daha etkin kullanabileceğini de ifade etmiştir. Yapılan bu öneriler ile bu çalışmada ulaşılan bulguların birbirini desteklediği görülmüştür. Çepni, Palaz ve Ablak (2015) tarafından yapılan “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*” isimli çalışmada, öğretmen adaylarına yönelik olarak medya okuryazarlık düzeylerinin artması için hizmet öncesi eğitim etkinliklerinin artırılması gerektiğini ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin de medya okuryazarlığı hususunda geniş bir farkındalıkla, medya okuryazarlığını farklı yönleriyle içselleştirmek suretiyle okul temelli etkinlikler gerçekleştirmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Bu yönüyle Çepni, Palaz ve Ablak’ın (2015) vurguladığı hususlar ile bu çalışmada elde edilen sonuçlar birbiriyle örtüşmektedir. Uslu, Yazıcı ve Çetin (2016) tarafından yapılan “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri*” isimli çalışmada da benzer ifadeler yer almıştır. İlgili çalışmada hem öğretmen adaylarının hem de halihazırda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığını daha da içselleştirmeleri bağlamında eğitimler almaları gerektiği vurgulanmıştır. Dolayısıyla tüm bu ifadeler, bu çalışmanın hedef kitesini oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri ile bağdaşmaktadır. Ayrıca, Bozkurt ve Çoşkun (2018) tarafından yapılan “*21. YY Okuryazarlığı: Öğretmen Adaylarının Medya Algılarına Genel Bir Bakış*” isimli çalışma ile Manfra ve Holmes (2020) tarafından yapılan “*Integrating Media Literacy in Social Studies Teacher*” isimli çalışmada da benzer sonuçlar elde edildiği ve yukarıda zikredilen tüm bu çalışmaların birbirini desteklediği görülmüştür.

Son olarak, bu çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç da öğretmenlerin perspektifinden, sosyal bilgiler ders kitabının, medya okuryazarlığı hususunda yeterli olup olmadığı konusudur. Çalışma grubu üyelerini oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin neredeyse tamamı, sosyal bilgiler ders kitabının medya okuryazarlığı

konusunda yeterli bir düzeyde olduğunu ifade etmiş ve bu durumu çeşitli gerekçelerle de izah etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda medya okuryazarlığının incelendiği bu çalışmada şu öneriler sunulabilir:

- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşlerinin temele alındığı bu çalışmada nitel yöntem kullanılmıştır. Başka çalışmalarda nicel veya karma yöntemler kullanılarak daha farklı sonuçlara ulaşılabilir ve bu çalışmayla karşılaştırılabilir.
- ✓ Bu çalışmada öğretmen görüşlerine vurgu yapılmıştır. Benzer konuda öğrencilerin görüşlerini temele alan çalışmalar da yapılabilir.
- ✓ Bu çalışmaya sosyal bilgiler öğretmenleri katılım sağlamıştır. Medya okuryazarlığı konusunda diğer branşlarda yer alan öğretmenlerin de görüşlerine başvurularak daha genel ve karşılaştırılabilir sonuçlara ulaşılabilir.

Etik

Bu çalışma için Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu gerekli incelemeler yapmıştır ve kurulun 16.06.2023 tarih ve E-76244175-050.01.04-237168 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akturan, U., & Esen, A. (2008). Fenomenoloji. T. Baş, ve U. Akturan (Ed.), *Nitel araştırma yöntemleri* (s. 83-98) içinde. Seçkin Yayıncılık.
- Altıntaş, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile medya okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No. 602244) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi-Bursa]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Altun, A. (2008). Türkiye’de medya okuryazarlığı. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 16, 30-34.
- Altun, A. (2012). Kanada’daki sosyal bilgiler programlarında medya okuryazarlığı eğitimi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 230-244.
- Bayram, N. (2002). *Toplum ve iletişim*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

- Bozkurt, F., & oşkun, D. (2018). 21. yy okuryazarlığı: öğretmen adaylarının medya algılarına genel bir bakış. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 493-511. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.381046>
- Bütün, E., & Kesten, A. (2014). Medya okuryazarlığı dersi hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 31, 49-63.
- Çepni, O., Palaz, T., & Ablak, S. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 431-446. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8464>
- Çinelioğlu, G. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarının incelenmesi* (Tez No. 335178) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi-Balıkkesir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Damico, J. S., & Panos, A. (2018). Civic media literacy as 21st century source work: Future social studies teachers examine web sources about climate change. *The Journal of Social Studies Research*, 42(4), 345-359.
- Deveci, H., & Çengelci, T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 25-43.
- Elma, C., Kesten, A., Dicle, A. N., Mercan, E., Çınkır, Ş., & Palavan, Ö. (2009). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin medya ve medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 93-113.
- Güney, B. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medya kullanımlarının medya okuryazarlık düzeyinde farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 529908) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi- Bursa]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Harshman, J. (2018). Developing global citizenship through critical media literacy in the social studies. *The Journal of Social Studies Research*, 42(2), 107-117. <https://doi.org/10.1016/j.jssr.2017.05.001>
- Hepburn, M. A. (1999). Media literacy: A must for middle school social studies. *The Clearing House*, 72(6), 352-356.
- Kansızoğlu, H. B. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik görüşleri. *Elementary Education Online*, 15(2). 469-486. <https://doi.org/10.17051/ieo.2016.43360>

- Karaman, M. K., & Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *İlköğretim online*, 8(3), 798-808.
- Kocadaş, B. (2006). Kültür ve medya. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-7.
- Koçoğlu, E., Salur, M., & Yiğen, V. (2019). Medya okuryazarlığı ve eğitimde temel yaklaşımlar. E. Koçoğlu ve Ö. Akman (Ed.). *Medya okuryazarlığı ve eğitimi* (s. 35-51) içinde. Pegem Akademi.
- Kubey, R. (2004). Media literacy and the teaching of civics and social studies at the dawn of the 21st century. *American Behavioral Scientist*, 48(1), 69-77.
- Kurtulmuş, T. (2014). *Sosyal bilgiler eğitiminde medya okur-yazarlığı dersinin ortaokul öğrencilerine etkisi* (Tez No. 368165) [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi- Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kuru, E. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 2105-2152.
- Manfra, M., & Holmes, C. (2020). Integrating media literacy in social studies teacher education. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 20(1), 121-141.
- Manfra, M. M., & Holmes, C. (2018). Media literacy and fake news in the social studies. *Social Education*, 82(2), 91-95.
- Mason, L., & Metzger, S. A. (2012). Reconceptualizing media literacy in the social studies: A pragmatist critique of the NCSS position statement on media literacy. *Theory & Research in Social Education*, 40(4), 436-455.
- MEB, (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Milli Eğitim Bakanlığı. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20BİLGİLER%20ÖĞRETİM%20PROGRAMI%20.pdf> adresinden 13.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Nalçacı, A., Meral, E., & Şahin, İ. F. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ile medya okuryazarlıkları arasındaki ilişki. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21(36), 1-12. <https://doi.org/10.17295/dcd.99051>
- Nalçaoğlu, H. (2003). Medya ve toplum ilişkisini anlamak üzere bir çerçeve. Sevda Alankuş (Der.). *Medya ve Toplum* içinde (43-59). IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Özel, A. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı algılarının incelenmesi* (Tez No. 533984) (Doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi- Kütahya). Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

- Scharrer, E. (2002). Making a case for media literacy in the curriculum: Outcomes and assessment. *Journal of Adolescent Adult Literacy*, 46(4), 2-6.
- Şimşek İşliyen, F., & İşliyen, M. (2015). Çocukların medya algısının resimler üzerinden analizi. *Global Media Journal TR Edition*, 5(10), 271-287.
- Sperry, C. (2006). Seeking truth in the social studies classroom: Media literacy, critical thinking and teaching about the Middle East. *Social Education*, 70(1), 37.
- Torres, M., & Mercado, M. (2006). The need for critical media literacy in teacher education core curricula. *Educational Studies: Journal of the American Educational Studies Association*, 39(3), 260-282.
- Uslu, S., Yazıcı, K., & Çetin, M. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 756-778. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.31201>
- Uslu, Y. (2017). Medya okuryazarlığı öğretim materyalinin görsel tasarım açısından incelenmesi. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 3(2), 156-166.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Ş. (2018). Türkçe ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığı eğitimi yeterlikleri ve bu yeterliklerinin bazı değişkenlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 165-182.
- Youngbauer, V. W. (2013). Application of media literacy and cultural studies in K-12 social studies curricula. *The Social Studies*, 104(5), 183-189.

Extended Abstract

Media includes all kinds of printed, electronic and digital tools that allow the transfer of information such as newspapers, magazines, books, television, computers, internet, mobile phones, video games, movies, music, CD-ROM, DVD, billboards and pagers (Uslu, 2017).

According to Şimşek İşliyen and İşliyen (2015), the media has entertaining and promotional features as well as informative and educational features. In this respect, media is expressed as a set of tools containing various texts, sounds and images. Kansızoğlu (2016), on the other hand, emphasizes that the media has functions such as entertaining, informing, educating, forming public opinion, protecting cultural and social values, promoting, socializing and reporting.

The media has become very important in the lives of individuals. The importance and influence of the media in the socialization of individuals has considerably increased. Thus, the need to revise educational goals and make new definitions arose. It is known that the media has great effects especially on children. As technology develops and becomes widespread, young children are faced with media messages through various media channels (Elma et al., 2009). In this respect, it can be said that media literacy education is of great importance for children to be equipped against all kinds of harmful content that may come from the media and to minimize these harms. Media literacy education aims to discuss the issues related to the media and its messages, to make users learn the effective and beneficial use of media tools and to encourage critical thinking. In addition, with media literacy education, students learn the latent impact of media messages and content and how they are created, marketed and distributed (Scharrer, 2002).

The study employed a qualitative research method. Since this study was conducted to elicit the opinions of social studies teachers about media literacy, the phenomenology model was preferred. The study group consists of 20 social studies teachers working in state schools in the cities of Şanlıurfa and Muş. After the theoretical dimension of the research was created, a semi-structured interview form was prepared to get the opinions of the social studies teachers on media literacy. After receiving the written opinions of the participants by the researcher, the answers given by the participants were grouped and analyzed using the content analysis technique.

When the teachers' opinions on media literacy were examined, it was found that 6 teachers expressed that "it is about using social media effectively and beneficially", 4 teachers stated that "it involves being cautious and displaying a critical attitude towards all types of media messages", 4 teachers stated that "it entails raising awareness about the negative aspects of the media", 3 teachers emphasized "the importance of closely following the media to acquire local and global knowledge", and 3 teachers believed that "it enables individuals to express themselves better through media tools".

When the teachers' opinions on what needs to be done for students to become media literate individuals were examined, it was found that 7 teachers expressed that "media literacy lessons should be made more tangible and implemented through practical activities", 7 teachers stated that "parents should be educated and encouraged to collaborate with teachers in this regard", 4 teachers emphasized "the importance of providing training on media literacy for both teachers and pre-service teachers" and 2 teachers stated that "classroom lessons should be related to current topics and integrated with media resources".

It was seen that the teachers produced two sub-themes about whether the social studies textbook is sufficient in terms of media literacy. Except for one teacher, all the remaining teachers considered the social studies textbook sufficient in terms of media literacy.

In this study, which is based on the opinions of the social studies teachers about media literacy, it is seen in Figures 1, 2 and 3 that the teachers differ from each other in many subjects and the reasons underlying this differentiation are produced by the members of the study group. In the study, when the findings obtained in line with the answers given by the social studies teachers to the questions in the semi-structured interview form were examined, it was seen that media literacy was examined in many respects and evaluated with original interpretations.

The answers given to the question “What comes to your mind when you hear the word media literacy?” in the semi-structured form are as follows. “It is to use social media effectively and beneficially”, “It is to have a careful and critical attitude towards all kinds of media messages.”, “It is to raise awareness against the negative side of the media”, “It is to be informed locally and globally by following the media closely.” and “Individuals express themselves better through media tools.” The findings obtained in the study conducted by Deveci and Çengelci (2008) are similar to the findings of the current study. Deveci and Çengelci (2008) stated that pre-service social studies teachers perceive media literacy as following the agenda, questioning, interpreting and evaluating media messages. Moreover, studies by Harshman (2018) and Manfra and Holmes (2018) found similar findings about media literacy.

Finally, another remarkable result obtained in this study is about whether the social studies textbook is sufficient in terms of media literacy from the perspective of teachers. Almost all of the social studies teachers in the study group stated that the social studies textbook is at a sufficient level in terms of media literacy and explained this situation with various reasons.